

Horthy Miklósné Napló, 1944–45

Libri Kiadó, Budapest, 2015., 213 oldal

Horthy Miklósné (szül. Purgly Magdolna) három részes, kézzel írt naplója hosszú évtizedekig nyugodott egy portugáliai, majd egy angliai lakás garázsában, amíg végre a nagyközönség számára is olvashatóvá vált. A kutatás és a feldolgozás szakmai részét Bern Andrea történésznek köszönhetjük. A napló a Horthy család Németországba hurcolását követően kezdődik, és több mint egy évet ölel fel. Egyedisége abban áll, hogy a kormányzó felesége – jelenlegi ismereteink szerint – sem korábban, sem később nem vezetett naplót, így egyedülálló forrásértékkel bír.

A keménykötésű könyv fedőlapján, egy fekete-fehér képen Horthy Miklósnét láthatjuk, amint éppen kötöget. A kép békés, otthonos érzést kelthet az Olvasóban, „Magdamama”, mint tisztességben megőszült nagymama és elegáns úri hölgy személyét már szinte ismerni is véljük. Azonban a Naplót elolvasva Horthyné egy másik oldalát ismerhetjük meg: a megtört anyát, odaadó feleséget és a hazájáért és családjáért aggódó idős hölgyet.

A naplóhoz – a könyvben is többször említett – ifjabb Horthy István (Sharif) írt személyesebb hangvételű előszót (7-10. o.), amelyben megemlíti saját emlékeit is, illetve összeveti azzal, amit Horthyné írt le. Bár a „kis Istvánka” még csak 3-4 éves volt a napló születésének idején, Horthy István mégis kiemelt két emlékképet, amely élesen az emlékezetében maradt: nagybátyjának, Horthy Jenőnek feltűnését fogságuk színhelyén, illetve a háború végét és az amerikaiak megérkezését.

A szakmai előszót a dokumentumot feldolgozó történész, Bern Andrea írta (11-15. o.). Ebben röviden bemutatja Purgly Magdolna életútját és a naplóval kapcsolatos megállapításait. Ezek közül talán a legfontosabb az a kérdés, amely az Olvasóban is felmerülhet a napló olvasása közben: miért került Horthy Miklósné szinte teljes mértékben a politikai jellegű állásfoglalásokat, és miért nem található a naplóban semmilyen gondolatmenet az 1944. október 15-ét megelőző 24 év politikai eseményeiről? Bern szerint ennek egyik legfőbb oka az lehetett, hogy a német, majd amerikai fogságban lévő kormányzóról és a saját családjáról sem szeretett volna esetlegesen terhelő dolgokat leírni, amit később felhasználhattak volna férje ellen. Az utószót (195-205. o.) író Zeidler Miklós történész azonban más következtetésre jut, szerinte a „wilheimi fogság az ő számára a szenvedő feleség és anya kálváriájának újabb stációja volt” (196. o.), ennek tudható be, hogy a világpolitika, illetve a világháború aktuális eseményeivel nem foglalkozott. A Horthy Miklósné lelkiállapotával kapcsolatos megállapításait maga a naplóírás ténye is megerősíti. Zeidler véleménye szerint, ugyanis korábban nem írt Horthyné. Az utószóban Zeidler felvázolja, hogy a naplóban szereplő személyek közül ki írt még a korszakban naplót, illetve azok az írások hogyan viszonyulnak a Kormányzóné naplójához. Kitér annak a vizsgálatára is, hogy hogyan viszonyult a kormányzói családhoz a közvélemény az 1920-as, 1930-as évektől kezdve egészen a világháborúig.

A törzsszövegen kívül a műben helyet kapott egy életrajzi lexikon a naplóban szereplő személyekről, ami rendkívül jól használható. A szerkesztés folyamán végjegyzeteket alkalmazott a szerző, hogy az esetleges lábjegyzetek ne törjék meg az olvasás élményét. Mivel a mű a széles olvasóközönségnek szól, valóban indokoltnak tűnik, hogy bibliográfiai hivatkozásokkal nem törik meg az oldalakat, azonban számos olyan apróbb megjegyzés, kiegészítés is megbújik a jegyzetek között, amelyek magyarázó jellegűek, esetleg egy idegennyelvű szöveg fordításai. Ezeket időigényes kikeresni a végjegyzetben, egy esetleges zárójeles megoldást lehetett volna alkalmazni, összességében azonban ez marginális kérdés, és nem ront a kiválóan szerkesztett mű értékén.

Érdeemes megemlíteni a könyv képanyagát is, ugyanis olyan felvételekkel is találkozhatunk, amelyek korábban nem voltak ismertek, ráadásul a képeket a törzsszöveg releváns részeinél helyezték el, így emelve a kiadvány színvonalát. A képeken kívül néha megszakítja a szöveget egy-egy befotózott részlet a naplóból, ami egyrészt hangulatosabbá teszi az olvasmányt, másrészt Purgly Magdolna kézírásával is megismerkedhetünk.

„Holnapután lesz három hete, hogy idehoztak” (19. o.) – ezekkel a szavakkal kezdte a naplóját Horthy Miklósné 1944. november 6-án. Amennyiben irodalmi élt szeretnénk adni a naplónak – bár ezt a történelmi események rendezték így – az lényegében a család újraegyesülésének története. Ifjabb Horthy Miklóst 1944. október 15-én a németek túszként rabolták el és szállították Mauthausenbe. Édesanyjának nem volt semmi híre felőle, így a napló nagy részében a fiáért aggódó édesanya tehetetlen és eseménytelen mindennapjait követhetjük nyomon – az eseménytelenség azonban a naplót nem teszi unalmassá! A mindennapok valóban egyszínűek voltak, azonban próbáltak rendszert létrehozni, napirend szerint éltek. A Kormányzóné a saját családja mellett Magyarorszáért és az otthon maradt ismerőseiért is aggodalmát fejezte ki, sokszor kalandozott haza a gondolata, bár – mint korábban említésre került – politikai állásfoglalást sem a korábbi időszakokkal, sem az aktuális eseményekkel kapcsolatban nem tett. Arra a pár megjegyzésre, amelynek minimális politikai vonzata volt, Zeidler is kitér az utószóban és magam is fontosnak tartom megemlíteni, ugyanis érdekes adalékul szolgálnak annak cáfolatára, ahogyan napjainkban bizonyos baloldali körök pozicionálni akarják a Horthy-család cselekedeteit. Mivel a napló hitelességéhez és ahhoz, hogy ez valóban az említett napokban került papírra, nem merül fel kétség, nem vádolható azzal Horthy Miklósné, hogy a későbbi események tudatában gondolkodásával ellentétes dolgokat írt le, pusztán számításból. Elsőre is feltűnő például az angolszász hatalmak iránti szimpátia és az, hogy Hitler iránt milyen utálattal van. Zeidler Miklós jegyezte meg az utószóban, hogy Horthy Miklós ill. Edelsheim-Gyulai Ilona emlékirataiból és Vattay Antal naplójából is hasonló gondolatmenetet olvashatunk ki, amely szerint a „bizalmasai megtevesztették és megcsalták a kormányzót” (203. o.), ezért történhetett a tragédia Magyarországgal. Bár Hitlerrel szemben negatív

véleményt fejt ki Horthy Miklósné, Mussolini halálának híre megrázza, Roosevelt halálával kapcsolatban pedig férje ügyének rosszabbra fordulását vizionálja.

Az írás menetében az amerikaiak megérkezése és Horthy Miklós vizsgálati fogásának kezdete jelent változást, ugyanis Horthy Miklósné ettől fogva mintegy a férjének szóló levélként fogalmazta a naplót. Itt érdemes kitérni arra a személyes részletre, amely a Horthy Miklós és Purgly Magdolna közötti házasságra vonatkozik. 1901. július 22-én házasodtak össze, tehát a napló keletkezésekor 43–44 éve voltak házasok, azonban a naplóban egy, még mindig végtelenül szerelmes asszony vallomásait olvashatjuk. A napló kezdetén a bejegyzések még szinte napi szintűek, majd az idő előrehaladtával egyre ritkulnak. A képzeletbeli katarzist, a két Horthy Miklós szabadulását már nem örökíti meg a napló, az utolsó bejegyzés (1945. december 5.) így zárul: „Susókám és Nikim [Horthy Miklós és ifj. Horthy Miklós – DDF.], holnap a névnapotok. Reggel elmegyek misére, hogy imádkozzam értetek, hogy a jó Isten óvjon, őrizzen titeket meg egészben, és hozzon vissza mielőbb szerető karjainkba.” (139. o.). Horthy Miklósné imái meghallgatásra találtak, Horthy Miklós december 14-én, ifj. Horthy Miklós pedig december 17-én érkezett haza.

Horthy Miklósné naplóját nem csak a korszak iránt érdeklődőknek ajánlom, hanem azoknak is, akik erőt szeretnének meríteni a napjainkban olyan ritkán megnyilvánuló igaz hazaszeretetből, anyai gondoskodásból és egy életen át tartó, hűséges szerelemből.

ismerteti: Domján Dániel Ferenc